

številnih vdorov v njihove organizacije, vendar se je kljub težkim razmeram dotok novincev nadaljeval in Štajerski bataljon je okrepljen izvedel tudi v tem letu več uspešnih akcij.

S tem delom smo dobili obsežen prikaz NOB v revirjih in okolici, ki se je razvijala v specifičnih okoliščinah. Knjigo lepo dopolnjujejo dokumentarne fotografije ter objavljeni partizanski in nemški dokumenti. »Ob izidu knjige se zavedamo, da to še ni prava zgodovina. V njej objavljeni prispevki bodo le podlaga zanjo,« poudarjajo člani uredniškega odbora in s tem želijo »vzpodbuditi bralce, da dopolnijo vsebino te knjige in pripomorejo k izdaji naslednje, ki bo obravnavala dogajanje v letih 1943—1945.«

Pavla Mrdjenović

Slovensko pesništvo upora 1941—1945 (Izbral in uredil Boris Paternu; sodelovali: Marija Stanonik in Irena Novak-Popov). Ljubljana, Mladinska knjiga, Partizanska knjiga 1987. Knjiga 1: Partizanske. 1987. 566 str.

To je prva knjiga antologije slovenskega pesništva med NOB. Gre za večji projekt ljubljanske filozofske fakultete: sistematično terensko in arhivsko zbiranje, popisovanje, arhiviranje in študij slovenskega pesništva upora iz vojnih let 1941—1945. Pri tem projektu je delalo 53 študentov, veliko članov Slavističnega društva in drugi sodelavci, ustanove doma in v zamejstvu (sodeloval je tudi Arhiv IZDG). Tako je bilo zbranih prek 12 000 pesemskih besedil! Zastopani so manj znani ali čisto neznani avtorji, pa tudi literarno uveljavljeni pesniki. To je odgovor slovenskega človeka na njegovo nacionalno ogroženost in hkrati oblika odpora med drugo svetovno vojno, zato spada v širšem smislu v poezijo evropskih odporiških gibanj. Zaradi svoje specifičnosti pa je vsekakor del narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem. Profesor Boris Paternu s sodelavci se je odločil za objavo izbranega gradiva v več knjigah: 1. in 2. knjiga partizansko pesništvo; 3. knjiga pesništvo upora v zaledju; 4. knjiga zaporniške, taboriščne in izgnanske pesmi ter pesmi v okupatorjevih delovnih in vojaških enotah.

Prva knjiga je izšla marca 1987 in vsebuje 478 pesmi. Na začetku je objavljen seznam vseh sodelujočih, od študentov do sodelavcev v kulturnih in znanstvenih ustanovah (str. 4). Uvodno besedo je prispeval Boris Paternu (str. 5—10). Uvod je izšel še v angleškem, ruskem in nemškem jeziku; škoda, da ni preveden tudi v italijanski jezik. Sledijo objave partizanskih pesmi neznanih piscev (str. 31—129), nato pesmi, kjer so znana samo imena oz. njihovi psevdonimi (str. 133—231) in končno pesmi s polnimi imeni avtorjev (str. 235—554): Pino Tomažič, Majda Šilc, Bogdan Osolnik, Vera Hreščak, France Štiglic, Fani Okič, Boris Grabnar, Vinko Hafner, Miro Kocjan, Stane Škrabar, Oleg Križanovski in mnogi drugi. Zaradi takšne razporeditve snovi je kazalo dobra orientacija (str. 555—566). Knjiga je izšla v nakladi 5000 izvodov.

Vsaka pesem ima komentar o morebiti znanem avtorju, kraju in času nastanka, objavi v tisku NOB, podatek, kje se to besedilo nahaja danes. Prav ti komentarji nam zgovorno kažejo, kako veliko delo je bilo opravljeno!

Zbrano gradivo ima večplastno sporočilo. Za zgodovinarje bi bili na primer posebej zanimivi naslednji pesniški zapisi kot svojevrstne zgodovinski vir: *pesem, vojaška pesem* (Čemu pesmi? V hribih na Gorenjskem, Lili Marlen, Daleč zdaj so domači kraji), *odnos do Sovjetske zveze* (Je Stalin poklical, Pozdravljeni, bratje), *partizanska borba* (Savinjska kronika, Venec žrtvovanim, Mobilizirali smo, Sorici za Veliko noč), *znane osebnosti* (Alešu Stanovniku, Naš Daki), *okupatorjev teror* (Dražgoše, Poslednja noč).

Kot ilustracije služijo posnetki rokopisov pesmi, ki so jih zapisale šolane in nešolane roke. Tu so še posnetki tekstov iz tiska NOB in pismo, ki je prispelo med prvimi na poziv k zbiranju gradiva 1976. leta. Naj omenim, da je tisk ljubljanske tiskarne ČGP Delo lep in pregleden.

Marjeta Čampa

France Kresal: *Zgodovina Predilnice Litija 1886—1986* Litija, 1986, 210 str. in 56 fotografij.

Sto let obstoja neke tovarne je kar častitljiva doba in le malokatera pri nas se lahko pohvali s tako dolgim obratovanjem. Predilnica Litija je med njimi in je v letu 1986 praznovala stoletnico obstoja. V počastitev tega jubileja so izdali tudi pričujočo knjigo. Avtor, dober poznavalec razvoja tekstilne industrije, je zbral vsa svoja dosedanja dognanja o razvoju litijske predilnice.

Začetek litijske Predilnice je avtor postavil v leto 1886, ko je bila podpisana pogodba med različnimi podjetniki o ustanovitvi komanditne družbe, ki so jo poimenovali »Baumwollspinnerei und Weberei Schwarz Zublin + Co, Littai«. Družabniki so prihajali iz Italije, Švice in Nemčije. Kapital, ki so ga združili, je vse do leta 1895 znašal 465 000 goldinarjev. Gradnje nove tovarne so se lotili še istega leta. Najprej so zgradili predilnico in tkalnico za 96 strojev, kljub temu da je bilo predvidenih 720. Kasneje pa so nadaljnjo gradnjo tkalnice nasploh opustili. Vsa gradbena dela je opravilo znano ljubljansko podjetje Tünnies.

Nova družba je v kratkem osvojila s svojimi proizvodi hrvaško, dalmatinsko in bosansko tržišče, ki je bilo še nezasičeno. Rezultati so pokazali, da je proizvodnjo mogoče tudi razširiti. Tako so v letu 1901, prav za oskrbovanje omenjenih tržišč, zgradili v Varaždinu novo tkalnico, ki je dopolnjevala matično predilnico, tako da je bil proizvodni proces zaključen v okviru družbe.

Pred prvo svetovno vojno so lastniki tovarno modernizirali s sodobnimi stroji. Po prvi svetovni vojni pa je tovarna prešla v okvir Mautnerjevega tekstilnega koncerna, in sicer njegovega češkega dela, v katerega je bila vključena do leta 1930, ko jo je prevzel avstrijski del koncerna. V medvojnem obdobju je bila Predilnica tesno povezana s tekstilno tovarno v Preboldu, s katero sta bili od leta 1923 združeni v družbi »Jugoslovanske tekstilne tvornice Mautner d. d.«. V medvojnem obdobju je tovarna uspešno poslovala in tudi gospodarsko krizo v tridesetih letih je ravno tako uspešno prebrodila. Sicer pa je tekstilno industrijo kriza najmanj prizadela. V letih pred drugo svetovno vojno so se pojavile težave pri oskrbovanju s surovinami, tako da je proizvodnja drastično